

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈЕ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>На седници одржаној 6.12. 2019. године Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду именовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације.</p>
<p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p>
<p>1. др Слађана Зуковић, редовни професор за ужу научну област Педагогија, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, изабрана 29.10.2018. године – председник комисије;</p>
<p>2. др Светлана Шпановић, редовни професор за ужу научну област Педагошке науке, Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду, изабрана 17.9.2013. године – члан;</p>
<p>3. др Руженка Шимоњи Чернак, ванредни професор за ужу научну област Психолошке науке, Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду, изабрана 23.6.2016. године – члан;</p>
<p>4. др Оливера Кнежевић Флорић, редовни професор за ужу научну област Педагогија, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, изабрана 29.10.2013. године – ментор.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме:</p> <p>Дејан, Милован, Ђорђевић</p>
<p>2. Датум рођења, општина, држава:</p> <p>20.12.1987., Книн, Република Хрватска</p>
<p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Филозофски факултет у Новом Саду, Мастер академске студије педагогије, Мастер педагог</p>
<p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија</p> <p>2013. Докторске академске студије педагогије</p>

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Школска клима као корелат резилијентности ученика

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација кандидата Дејана Ђорђевића припада научној области Педагогија. Дисертација се састоји од 7 поглавља, има укупно 289 страница и садржи 3 графикона, 10 дијаграма, 34 табеле, 546 референци и 11 прилога.

Дисертација се бави проучавањем повезаности школске климе и резилијентности ученика.

Структурирана је у следећа поглавља:

1. Увод (од 4. до 6. стране);
2. Теоријски део дисертације (од 7. до 125. стране) са поднасловима: Биоеколошка теорија људског развоја (8-18 стр.), Школска клима (19-53. стр.), Резилијентност (54-118. стр.) и Приврженост школе (119-125. стр.);
3. Методолошка оријентација (од 126. до 141. стране);
4. Резултати истраживања (од 142. до 189. стране);
5. Дискусија резултата (од 190. до 199. стране);
6. Закључна разматрања (од 200. до 213. стране);
7. Литература (од 214. до 277. стране);
8. Прилози (од 278. до 289. стране).

Дисертација је написана у складу са стандардима израде докторске дисертације у педагогији.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **Теоријском делу** дисертације (од 7. до 125. стране) изложена је теоријска подлога докторске дисертације (Бронфенбренерова биоеколошка теорија људског развоја) и дефинисани су основни појмови који се обрађују у дисертацији – школска клима, резилијентност и приврженост школе. Након уводног дела кандидат креће са описом Биоеколошке теорије људског развоја. У овом делу дисертације представљена је генеза Теорије кроз три фазе, уз детаљно описивање карактеристика теорије на свакој од ових фаза. Детаљно је описна последња фаза у развоју теорије која се означава као биоеколошка теорија људског развоја или биоеколошки модел људског развоја, уз истицање да поимање развоја у Биоеколошкој теорији представља основу еколошког разумевања резултатности, како га је представио Михаел Унгар. Коришћење Бронфенбренерове теорије људског развоја у педагошким истраживањима корисно је за поимање комплексности фактора који утичу на појединца у развоју, а таквих истраживања није било много у педагогији, те је коришћење овог приступа у педагошким истраживањима једна од вредности ове дисертације. Након представљања теоријске основе, кандидат разматра концепт школске климе кроз различита одређења школске климе, димензије на које се односи школска клима и кроз њено разграничење у односу на сродне појмове, а пре свега у односу на школску културу и разредну климу. Представљени су начини и модели унапређења школске климе, релевантна истраживања, као и инструменти који се најчешће користе за мерење школске климе. На крају дела о школској клими изложена је емпиријска потпора скале школске климе која је коришћена у истраживању за дисертацију. Након школске климе кандидат разматра концепт резилијентности кроз одређење резилијентности, његову историјску генезу и однос са сродним појмовима. Поред тога, дефинишу се и појмови који су значајни за разумевање резилијентности, а који су укључени у дефинисање концепта резилијентности

и повезани су са њим, као што су развојни задаци, компетентност, ризични и протектини (промотивни) фактори и негативни догађаји. Надаље су престављени начини развијања резилијентности у школској средини и дат је преглед истраживања резилијентности кроз четири таласа или фазе, уз преглед сваремених значајних истраживања резилијентности. На крају теоријског дела изложен је концепт привржености школи и нека од значајних истраживања овог феномена. Резилијентност се у педагогији до сад није изучавала, те је ово прво истраживање које настоји да концепт резилијентности расветли са педагошког аспекта, односно повезаност одређених педагошких феномена и резилијентности ученика, а свакако је да је област резилијентности феномен који је потребно интердисциплинарно проучавати.

У делу **Методолошка оријентација** (од 126. до 141. стране) дати су сви неопходни елементи који чине методолошки део дисертације. Дефинисан је предмет истраживања, циљеви и задаци истраживања, хипотезе, варијабле, описани су коришћени инструменти и узорак, те је дат детаљан преглед коришћених статистичких мера и поступака. Узорак чини 1524 испитаника са територије Војводине, што представља изразито велик узорак којим је обезбеђена репрезентативност и адекватност узорка. Инструменти употребљени у истраживању се први пут користе за истраживање у Србији, а у свету су дали значајне резултате и показали добре мерне карактеристике. Одабране су одговарајуће статистичке методе којима се може одговорити на постављени циљ и задатке истраживања и те методе су детаљно описане.

Након методолошке оријентације следи поглавље **Резултати истраживања** (од 142. до 189. стране). У оквиру резултата истраживања прво је проверена латентна структура коришћених инструмената методама експлоративне и конфирматорне факторске анализе, а затим се приступило утврђивању повезаности између варијабли. Прво је мултипле регресионом анализом испитана повезаност између варијабли школске климе и резилијентности ученика, затим између варијабли школске климе и привржености школи и на крају између варијабли привржености школи и резилијентности ученика. Затим је испитана медијаторска улога све три варијабле привржености школи на релацији школске климе и резилијентности ученика, те је урађена анализа модрације са негативним животним догађајима као модератором на овој релацији. Резултати су обрађени на методолошки јасан и адекватан начин. У анализи резултата истраживања су употребљене, за педагошки науку у Србији, иновативне методе, као што су конфирматорна факторска анализа и анализе медијације и модерације. Статистичке методе су употребљене на исправан начин и резултати статистичке обраде су представљени табеларно уз јасна објашњења.

Након резултата истраживања следи **дискусија резултата** (од 190. до 199. стране). У овом делу су истраживачки налази продискутовани и повезани са доступним истраживањима у овој области.

Након дискусије резултата следи поглавље **Закључна разматрања** (од 200. до 213. стране). У овом делу истиче се значај развијања резилијентности ученика и могућност школе да допринесе развоју резилијентности. Укратко су сажети истраживачки налази и представљена су ограничења обављеног истраживања. На послетку су дате практичне импликације обављеног истраживања и предлог нацрта унапређења резилијентности у школској средини.

Поглавље **Литература** (од 214. до 277. стране) садржи 546 референци од којих већину сачињавају научни чланци у међународним часописима.

На крају налази се поглавље **Прилози** (од 278. до 289. стране) и садржи 11 прилога, од којих 5 су коришћени инструменти у истраживању, затим матрица склопа Упитника привржености школи, конфирматорни модели Скале школске климе, Упитника привржености школи и Скале резилијентности, те табела карактеристичних корена реалних и случајних података приликом одређивања број фактора у експлоративној факторској анализи Упитника привржености школи и график који те податке приказује.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и

приложити потврду о томе.

1. **Ђорђевић, Д.** и Дамјановић, Р. (2016). Школска клима, њен значај за понашање ученика и могућности мерења. *Теме*, 40(1), 301-317. (М24)
2. **Ђорђевић, Д.**, Дамјановић, Р. и Ковачић, З. (2019). Релација школске климе и вршњачког насиља. У М. Шћепановић. *Постојећи изазови и специјалној едукацији и рехабилитацији – зборник сажетак* (стр. 66-67). Нови Сад: Друштво дефектолога Војводине. (М34)
3. **Ђорђевић, Д.** (2017). Превенција поремећаја у социјалном понашању и улога протективних фактора у формирању резилијентности. У Ж. Милановић (ур). Зборник радова са трећег међународног интердисциплинарног скупа младих научника друштвених и хуманистичких наука Контексти (електронски извор, стр. 515-537). Нови Сад: Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду. (М33)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Основни циљ спроведеног истраживања је испитивање релације школске климе и резилијентности ученика. Осим тога истраживањем је испитана медијаторска улога привржености школи на релацији школске климе и резилијентности ученика, као и модераторска улога негативних животних догађаја на овој релацији.

Резултати обављеног истраживања могли би се сажети у неколико закључака:

- Однос међу ученицима у школи, јасна очекивања од ученика и вршњачко насиље које се дешава у школи значајно објашњавају интра/интерперсоналну резилијентност ученика. Налаз је у складу са малобројним истраживањима која су урађена у овој области, као и са биеколошком теоријом људског развоја према којој проксимални процеси у непосредном окружењу, који су релативно стабилни и трајни, имају утицаја на развој појединца. Управо варијабле школске климе представљају те проксималне процесе који се одвијају у непосредном окружењу ученика – школи.
- Однос између наставника и ученика, однос између ученика и ученика, јасна очекивања, фер правила и вршњачко насиље су карактеристике школске климе које утичу на привржености ученика у школи (на све три димензије – однос према школи, прихватање и одбацивање). Што су ученици боље проценили однос са наставницима и другим ученицима, што су више перципирали да су школска правила фер и јасна, а насиље одсутно, то је позитивнији њихов однос према школи, прихваћенији су, а самим тим смањује се њихово одбацивање.
- Приврженост школи, посматрана као осећања која ученици имају према школи коју похађају, значајно објашњава интра/интерперсоналну резилијентност ученика.
- Приврженост школи представља статистички значајан медијатор на релацији школске климе и резилијентности ученика. Допринос који имају однос међу ученицима, јасна очекивања од њих и вршњачко насиље у предикцији интра/интерперсоналне резилијентности делимично се остварује директно, а делимично индиректно преко односа који ученици имају према школи, прихватања и одбацивања у школи.
- Негативни животни догађаји нису модератор на релацији школске климе и резилијентности ученика. Истраживање је показало да повезаност три варијабле школске климе и интра/интерперсоналне резилијентности ученика остаје стабилна и при различитим нивоима негативних животних догађаја. Објашњење оваквог резултата је начин мерења резилијентности, односно резилијентност је мерена у складу са социоеколошким моделом резилијентности Михаела Унгара и коришћен је његов мерни инструмент који меру ресурсе у различитим доменима (интра и интерперсонални домен, као и домен породице).

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

На основу анализе докторске дисертације под насловом Школска клима као корелат резилијентности ученика, кандидата Дејана Ђорђевића, комисија је сагласна да је истраживање спроведено на методолошки коректан начин и да су се истраживањем добили резултати који су значајни за педагогију као науку и који ће отворити нове путеве истраживања резилијентности у педагогији. Резултати до којих се дошло истраживањем доприносе потпунијем сагледавању односа школске климе и резилијентности ученика и тиме обогаћују фонд педагошких знања. Проблем истраживања је прецизно постављен, као и предмет, циљ и задаци истраживања. Сама процедура спроведеног истраживања, резултати и обављена анализа омогућују јасније сагледавање релације школске климе и резилијентности ученика у контексту већ постојећих педагошких знања, релевантних истраживања и биоколошке теорије људског развоја. Коришћене статистичке методе су употребљене на одговарајући начин и њима је одговорено на постављени циљ истраживања. Кандидат је показао умешност коришћења адекватних статистичких метода приликом испитивања карактеристика инструмената и обраде добијених података, а сами резултати су представљени у складу са захтевима и стандардима педагошке методологије. Резултати су приказани у логичним целинама, прегледно и јасно, уз адекватна објашњења. У анализи резултата кандидат добијене резултате интерпретира у складу са теоријском основом истраживања и са већ постојећим истраживањима, те јасно и одмерено износи закључке. У складу са свим наведеним, Комисија даје позитивну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија оцењује да је докторска дисертација **Школска клима као корелат резилијентности ученика**, кандидата Дејана Ђорђевића написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Комисија оцењује да ова докторска дисертација даје значајан допринос педагошкој науци с обзиром да артикулише веома редак теоријско-методолошки приступ конкретној педагошкој проблематици, као и да значајно скреће пажњу научне и стручне јавности на важност повезаности феномена резилијентности и привржености ученика школи, али и децентрираног погледа на потребу унапређења димензија школске климе као као кључних фактора за развој поменутих ентитета. Конкретно, Комисија оцењује да се оригиналан теоријски допринос дисертације огледа у: разумевању и теоријском позиционирању педагошких феномена школске климе, привржености школи, али и разумевању феномена резилијентности ученика кроз развојне задатке, компетентност, ризичне и протективне факторе средине као и кроз негативне животне догађаје ученика; такође, огледа се у разумевању и теоријској експликацији претпоставки Бандурине теорије о разумевању сложаја способности и вештина у социјалном понашању ученика, као и емпиријској провери сазнања о међусобној вези, утицају и делотворном односу ових феномена и њихових појединачних ентитета.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија оцењује да дисертација кандидата Дејана Ђорђевића нема битних недостатака.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

У Новом Саду,

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Слађана Зуковић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду
Председник комисије

др Светлана Шпановић, редовни професор
Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду
Члан комисије

др Руженка Шимоњи Чернак, ванредни професор
Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду
Члан комисије

др Оливера Кнежевић Флорић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду
Ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.